

Πέρα δώθε

Πηγαίνουμε πέρα δώθε το μωρό. Το παραδίδουμε και φεύγουμε για τη δουλειά της ημέρας, της νύχτας, της σεζόν. Το παίρνουμε πίσω. Ακούμε ένα βρέφος που το φροντίζει κάποιος στο διπλανό δωμάτιο ή μας ακούει εκείνο. Ή δεν το ακούμε –να κλαίει, να μας φωνάζει, να γελάει–καθόλου. Ξέρουμε ποιο μέλος της οικογένειας, από τα πιο κοντινά, προστατεύει το μωρό από τους κακούς ανέμους.

Την πρώτη φορά που άφησα το μωρό για μια ώρα, χώθηκε μισοκοιμισμένο στο σλινγκ. Το μαλακό μοβ ύφασμα τεντώθηκε πάνω στην πλάτη της Γκόρι. Ίσιωσα μια ζάρα. «Ξέρεις ακριβώς πού θα είμαστε αν ξυπνήσει με γκρίνια!» Το πείραμα μου χάρισε την υπόσχεση του συστηματικού μπέιμπι σίτινγκ: την ευκαιρία να κάνω λίγη δουλειά, να πληρώσω κανέναν λογαριασμό, να κάνουμε κάτι ως ζευγάρι, να νιώσω «φυσιολογική».

Την Γκόρι τη γνωρίσαμε από κάποιους φίλους που φεύγουν από την πόλη μας για έναν χρόνο. Είναι φοιτήτρια και έχει ανάγκη από τα χρήματα. Έχει μικρότερα αδέρφια, λατρεύει τα μωρά και παραμένει μια σχεδόν άγνωστη γυναίκα που μπήκε ξαφνικά στις πιο προσωπικές γωνιές της ζωής μου. Στα 1960, οι *New York Times* πίστευαν ότι οι νταντάδες ήταν μια πολυτέλεια για τα ζευγάρια των προαστίων που ήθελαν να πηγαίνουν σινεμά ή για μπόουλινγκ τα σαββατόβραδα. Ο όρος ήταν τότε πολύ συνηθισμένος, για τριάντα χρόνια πάνω-κάτω. Η παρακμή των οικιακών υπηρεσιών μετά τον Β΄ Παγκόσμιο πόλεμο και στη συνέχεια, η έλευση της σύγχρονης έφηβης –που εξελίχτηκε μέσα

από τα Βίκτορι Γκερλς* του δρόμου, στις αρχές της δεκαετίας του 1940, αλλά και μέσα από τις μπόμπι-σόξερ** της δεκαετίας του 1950– διαμόρφωσαν μια καινούρια και πολύ ιδιαίτερη εκδοχή της κινητικότητας των μωρών (και των μεγαλύτερων παιδιών) από και προς τα χέρια των γονιών τους.¹

Το να πηγαίνοφέρνει κανείς ένα μωρό, περιλαμβάνει συγγενικά και μη συγγενικά πρόσωπα, διαστήματα σύντομα και μεγάλα, ανατροφή που δεν πηγάζει άμεσα από μια μαμά. Την πρώτη φορά που το έκανα, αλλά και τώρα πάλι, που γράφω σε αυτό το ήσυχο γραφείο, παρατηρώ την ανταλλαγή των συναισθημάτων, την τριγωνοποίηση της φροντίδας. Το μοβ σλινγκ παίρνει τη μυρωδιά της Γκόρι, του μωρού και τη δικιά μου.

Την άνοιξη του 1864, η Έμελιν Σπόλντινγκ ήταν μία από τις πολλές, σχετικά νέες, γυναίκες που ήθελαν να δοκιμάσουν την τύχη τους στη Δύση. Ήταν από τα κορίτσια που δούλευαν στα υφαντουργεία του Λόουελ στη Μασαχουσέτη, είχε γαλανά μάτια και επιβλητικό παράστημα, και ο νέος της σύζυγος είχε σκοπό να γίνει αγρότης στα βοσκοτόπια του Ιλινόι. Όταν έφυγαν, είχαν μαζί και την αδελφή της Έμελιν, τη Λούσι, επτά χρόνια μικρότερη και μανιώδη επιστολογράφο προς την υπόλοιπη οικογένεια που είχε αφήσει πίσω. Στριμωγμένη μέσα στην άμαξα, η Λούσι ζήλευε το μωρό της αδελφής της. Εκείνο έκλαιγε σε όλη τη διαδρομή στα όρη Αλεγκένι, και ήταν μάλλον το μοναδικό μέλος της ευρύτερης οικογένειας που μπορούσε να εκφράσει τη δυσφορία που του προκαλούσε το γεγονός ότι ήταν όλοι στριμωγμένοι εκεί μέσα σαν σαρδέλες.²

Όσο δούλευαν στα εργοστάσια του Λόουελ, οι δύο αδελφές ξεκινούσαν δουλειά στις πέντε τα ξημερώματα κατά τη διάρκεια του καλο-

* a *Victory Girls* ήταν νέες γυναίκες ή κορίτσια στην εφηβεία, τα οποία επιδείκνυαν τον πατριωτισμό τους προσφέροντας συντροφιά, ή ακόμα και σεξ, στους Αμερικανούς στρατιώτες κατά τη διάρκεια του Β΄ Παγκοσμίου πολέμου.

** Οι *bobby soxers* ήταν φανατικές (κυρίως έφηβες) θαυμάστριες της ποπ μουσικής (και ιδιαίτερα του Φρανκ Σινάτρα) τη δεκαετία του 1940. Πήραν το όνομά τους από τα σοσόνια που συνήθιζαν να φορούν.

καιριού, και με την ανατολή του ήλιου τον χειμώνα, με δύο μισάωρα διαλείμματα, ένα στις επτά κι ένα στις δώδεκα. Για ένα διάστημα κάθονταν και οι δύο στην ίδια θορυβώδη μηχανή, μπροστά από ένα παράθυρο που έβλεπε το πλιοβασίλεμα. Αυτοί ήταν οι καινούριοι ρυθμοί, ο καθημερινός βόμβος της βιομηχανικής ζωής τον 19ο αιώνα. Με το που βρέθηκαν στο Ιλινόι, οι δύο γυναίκες άρχισαν να μοιράζονται την ίδια κουζίνα, μέσα σε μια ασβεστωμένη παράγκα, μαζί με τη φροντίδα του μωρού και τη θέα στα σταροχώραφα, στα κοπάδια και στα Λούκινγκ Γκλας Πρέρι, τα Βοσκοτόπια του Καθρέφτη, τα οποία είχαν ονομαστεί έτσι λόγω της επίπεδης επιφάνειάς τους. Είχαν ανταλλάξει αυτό που η Λούσι ονόμαζε «μισοζώντανο πλάσμα», τη μηχανή του εργοστασίου, με ένα απόλυτα ζωντανό μωρό, τον Τζορτζ. Είχαν μια κουνιστή πολυθρόνα, όπου τον κοίμιζαν κιόλας, καθώς κι ένα λεκιασμένο ξύλινο τραπέζι, αρκετά μεγάλο για να χωράει έξι καρέκλες, μια κουρελού μπροστά στη μασίνα για το μαγείρεμα κι ένα ράφι για τον κουβά με το νερό στη γωνία. Αυτά ήταν όλα κι όλα που υπήρχαν στο δωμάτιο, αν εξαιρέσει κανείς το τζάκι και μια χιλιομπαλωμένη κουρτίνα που κρεμόταν σε έναν από τους ασοβάτιστους τοίχους.

Η χρήσιμη μικρή αδελφή που παρίστανε η Λούσι ήταν ένας ρόλος που της είχε ανατεθεί, παρά το γεγονός ότι, εκείνη την εποχή, εξαπλωνονταν στις σχετικά ευκατάστατες οικογένειες του 19ου αιώνα οι συναισθηματικές απόψεις περί μητρότητας. Οι άνθρωποι με λιγότερα μέσα και μικρότερες περιουσίες, παραδεχόταν ο συγγραφέας του έργου *Η βίβλος της μητέρας* (1831), δεν μπορούν να αναλάβουν την πλήρη φροντίδα ενός μωρού: «Υπάρχουν κι άλλα καθήκοντα που χρειάζονται την προσοχή τους και γι' αυτό... ο κλήρος της εμπιστοσύνης πέφτει στις αδελφές». Η αδελφή της Έμελιν ήξερε ήδη πώς να παίζει τον ρόλο αυτό. Όταν ήταν γύρω στα δεκατρία-δεκατέσσερα, μετά από αρκετούς μήνες δουλειά στο εργοστάσιο, η Λούσι είχε βρεθεί ξανά στον αψύ αέρα των ακτών του Μπέμπερλι, εκεί όπου μια άλλη μεγαλύτερη αδελφή της είχε κάνει δύο μικρά παιδιά που χρειάζονταν φροντίδα. Όπως και η Έμελιν, έτσι και η Λούσι αγαπούσε τα βιβλία. Είχε διαβάσει το *Παλαιόπωλειό του Τσαρλς Ντίκενς*, με «το μωρό να παίζει στα πόδια της ή ξαπλωμένο στην αγκαλιά της, μέσα σε ένα μισοφτιαγμένο δωμάτιο

γεμάτο από ταξιδιωτικά μπουάλα, σάκους με καφέ και μυρωδιές από ξενόφερτα μπαχαρικά». Στο Ιλινόι, έψαξε να βρει δουλειά ως δασκάλα στο αγροτικό σχολείο: οι λευκές γυναίκες στην παραμεθόριο ήταν συνήθως ιεραπόστολοι, δασκάλες ή σύζυγοι.

Δύο χρόνια αργότερα, ανάμεσα σε δύο διδακτικές θέσεις, η Λούσι πρόσφερε για άλλη μια φορά την ίδια υπηρεσία στην Έμελιν: ο Τζοριζ είχε πεθάνει, όμως το επόμενο μωρό, η Λότι, πολύ συχνά στρεφόταν στη θεία της αντί για τη μαμά της. Η οικογένεια της Έμελιν είχε μεταφερθεί στο Γούντμπερν, ένα άλλο χωριό της παραμεθορίου, όπου ο άντρας της Έμελιν είχε παρατήσει την αγροτική ζωή για να γίνει ιερέας. Η παράγκα είχε αντικατασταθεί από μια αγροκία και η Έμελιν είχε βαλθεί να οργανώσει τις γυναίκες της μικρής τούβλινης εκκλησίας στον Σύνδεσμο Ραπτικής της Ενορίας Γούντμπερν. Η Καρολάιν Κέρκλαντ, μια πνευματώδης και διεισδυτική συγγραφέας που ασχολούνταν με θέματα της ζωής στη Δύση και την οποία οι δύο γυναίκες διάβαζαν πριν από τη μετεγκατάστασή τους στο Ιλινόι, ανέφερε ότι κάθε γυναίκα πρέπει να ξέρει να ράβει για τον εαυτό της – αλλά και να φροντίζει τους αρρώστους της, να μαγειρεύει, να συντηρεί το σπίτι, να σερβίρει και να διδάσκει τα παιδιά. Η Έμελιν, για άλλη μια φορά, ήταν έγκυος.

Ό,τι γράμματα κι αν είχε γράψει η Έμελιν για τη σχέση της με τα παιδιά και τη μικρότερη αδελφή της δεν έχουν επιβιώσει. Τα γράμματα της Λούσι προς τη μητέρα τους και τις υπόλοιπες αδελφές τους αποκαλύπτουν πολύ περισσότερα σε σχέση με το πώς κατέληξε η ίδια να βλέπει την «οικιακή ευτυχία» του συζυγικού βίου. «Θα μου άρεσε αρκετά να φροντίζω τα μωρά» έγραφε στα 1850, αλλά όταν πρόκειται για πλύσιμο, ψήσιμο, ζύμωμα και μαντάρισμα, η υπομονή μου «το βάζει στα πόδια». «Δεν ξέρω πώς θα τα έβγαζα πέρα αν είχα τις δικές σας έγνοιες» συμπληρώνει στο γράμμα της.

Η Λούσι Λάρκομ δεν παντρεύτηκε ποτέ. Μπορεί κανείς να διαβάσει την οικογενειακή αλληλογραφία της στο βιβλίο *Ζωή, γράμματα και ημερολόγιο*, που εκδόθηκε το 1894, γιατί η ίδια έφτασε τελικά να γίνει δημοφιλής ποιήτρια. (Ο άντρας επιμελητής της έσπευσε να προσπεράσει τη δουλειά της στο εργοστάσιο και τον ρόλο της ως βοηθού-αδελφής χάριν των θρησκευτικών καθηκόντων της Λούσι και της μεγάλης λο-

γοτεχνικής της επιτυχίας.) Σε σχέση με την Έμελιν, η Λούσι φρόντιζε να επισημαίνει ότι «δεν υπήρξε ποτέ κάποια ρήξη στα συναισθήματα στοργής που μας έδεναν».

Αυτά τα σκηνικά των διευρυμένων οικογενειών που μοιράζονταν το ίδιο σπίτι, με τις γυναίκες φροντίστριες να εναλλάσσονται στη φύλαξη των μωρών, εμφανίζονται με πολλές διαφορετικές μορφές στη βιβλιογραφία. Κάποιες φορές το μωρό αλλάζει χέρια σε μια σειρά αδελφών, ενώ άλλες φορές περνάει τα σύνορα μεταξύ των γενεών. Στις καθολικές ιρλανδικές φτωχογειτονίες του Λίβερπουλ, στις αρχές της δεκαετίας του 1950, το σύνθημα μοτίβο ήταν ότι η γυναίκα έπαιρνε τον άντρα στο σπίτι της και ζούσαν μαζί με τη μαμά της. Σπανίως ζευγάρι με μωρό νοίκιαζε δικό του ξεχωριστό σπίτι. Υπήρχαν επίσης πολλά παράνομα μωρά, των οποίων οι μητέρες εξακολουθούσαν να μένουν στο πατρικό τους. Όλα αυτά φυσικά τα διακρίνει κανείς πίσω από τις λέξεις, χάρη στην έρευνα πεδίου μιας μικρής ομάδας κοινωνικών ψυχολόγων που ενδιαφέρονταν για το περιβαλλοντικό στρες και την ανάπτυξη της προσωπικότητας. Οι έξωθεν παρατηρητές έβλεπαν αυτούς τους δρόμους του Λίβερπουλ να βρίθουν εγκληματικότητας και βανδαλισμών, ωστόσο οι περισσότερες οικογένειες είχαν ζήσει εκεί τουλάχιστον επί δύο γενιές και ήταν ελάχιστες εκείνες που ήθελαν να μετακομίσουν αλλού.³

Μακάρι να μπορούσα να κρυφακούσω τις συζητήσεις για το ψωμί, τη μαρμελάδα και τη μαργαρίνη που βρίσκονταν συνήθως πάνω στο τραπέζι της κουζίνας, το πλαστικό κάλυμμα που χρειαζόταν σκούπισμα ή το πόσο συχνά έπρεπε να καθαρίζεται η καμινάδα. Μακάρι να μπορούσα να συγκεντρώσω το πλήθος των ανείπωτων υποθέσεων που βοηθούσαν αυτά να νοικοκυριά να λειτουργούν με επιτυχία: το ότι όποιος κατέβαινε πρώτος το πρωί, άναβε την κουζίνα και ότι στον φούρνο υπήρχε πάντοτε μια ζεστή τσαγιέρα με τσάι. Αναρωτιέμαι πότε δοκίμαζαν τα μωρά το πρώτο ταρτάκι με μαρμελάδα, το πρώτο τους πιτάκι, την πρώτη κουταλιά κρέας με σάλτσα. Οι περισσότερες οικογένειες έτρωγαν κάποιο μαγειρεμένο φαγητό την ώρα του τσαγιού. Σε ποιανού την αγκαλιά καθόταν το μωρό όταν «δοκίμαζε»;